

Fekete Csaba

Bencédi Székely István és a Vizsolyi Biblia öt psalmusa

Szertartási megszólaltatásra alkalmatlanok. *Fekete Csaba református lelkész a Tiszántúli Református Egyházkerület és Kollégiumi Nagykönyvtár (Debrecen) tudományos főmunkatársa, a ReZeM elnöke.*

Ezzel a végeredménnyel kell számolnia annak, aki a régmúlt emlékeit éleszteni szeretné, és magyar kódexeink megmaradt zsoltárfordításait vizsgálgatja. Kecsegtető volna (mondjuk) az Apor-kódex¹ zsoltárait beiktatnunk valamely különleges, ünnepi vesperásba, — ám a közelebbi vizsgálat hamar kedvünket szegi. Vannak részletek, amelyek olyan hűek, mint az interlineáris kiadások betűhöz tapadó értelmezései, ám vélt hűségük olyan mértékben magyartalan, mintha a fordítónak a közös, nagy templomtérbeli kiáltó szóval elimádkozott zsoltári énekről semmiféle tapasztalása nem volna, így nem is érezte volna szükségét, hogy keressen magyarul jól kimondható fordulatokat.

Egyáltalán nem ilyen a reformáció századának egyik gyöngye, a szerencsére fennmaradt zsoltároskönyv, amelyet a Krakóban tanult későbbi iskolai rektor Székely István adott sajtó alá 1548-ban² egykori tanulmányai színhelyén (tíz évvel korábbi hymnariuma³ ismeretlen). A mai liturgust megdöbbeníti, hogy helyenként magyarsága mennyire egyezik azzal, ahogyan a zsoltárokat magyarra manapság is átültetjük. Nagy kincs, hogy anyanyelvünk a nyelvújítás és a szellemi környezetszennyezés ellenére sem változott meg annyira, hogy képtelenség volna *psalmosainak* használata liturgikus keretek között. Természetesen csak ott, ahol a feltételek adottak.

Az alábbi öt zsoltár (laudesre, vecsernyére és komplétára) ennek ékes szemléltetése. Nem volna alkalmas általános befogadásra és széleskörű használatra, ámde olyan alkalmakon, ahol a szertartást minősített imádkozók végzik, és tudják, hogy milyen rendkívüli esemény részesei, bátran alkalmazható az ötödfélszáz esztendőös magyarítás.

Távolabbi célja lehet egy-egy ilyen kísérletező megközelítésnek és izlelgetésnek, hogy az új évezredben az elfeledett megközelítésekre is figyeljünk, ne csupán a közelmúlt kísérleteire, hisz immár meg kell tanulnunk úgy számlálni

¹ Kiadta Volf György. Bp. 1879. Nyelvemléktár VIII. kötet. Hasonmásban kiadta Szabó Dénes. Kolozsvár, 1942. Codices Hungarici 2. Értékelésére vö. Szabó Flóris: „Huszita-e a Huszita Biblia?” *ItK* XCIII (1989) 118–126!

² Soltar kónú Szekel' E[]tuantul magyar nielre forditatott. Touabba ez Soltar vtan Szido Bolajnac mogia es nehez heliecneq Rouideden valo magyarazatia P[]almojonkent kouetkezc... (Krackoba 1548 Ieronymos Vietor felefighe hazanal Striokuia beli LAZAR). RMNy 74 Hasonmás Bibliotheca Hungarica Antiqua 26

³ RMNy 26; utoljára Bod Péter látott példányt belőle, amely Enyeden elégett 1849-ben.

napjainkat hogy *bölcs szívhez jussunk*,⁴ és hogy elsődleges emberi hivatásunkat teljesíthessük: a *homo festivus* hivatására méltók legyünk.⁵

Ha föl vesszük ezt a fonalat, újabb kori emléket is állítunk. Elmúlt negyedszázada, hogy Holl Béla közreadta a Székely István-féle Zsoltárfkönyv egyik széljegyzetes példányának adalékait.⁶ Liturgikus beidegzéssel készült a fordítás, a reformáció századának tudós humanista kommentárjai alapján (amelyek a héber szöveg értelmezését közvetítették). A Zsoltárfkönyv többi (mondjuk ötszáz) odavesztett példánya hasonló adalékokkal gazdagíthatná ismereteinket, ám ez immár lehetetlen, be kell érünk azzal, hogy a szerencsére megmaradt fordítás értékeire összpontosítunk, és a jövőben értékesítjük mindazt, amit alkalmasnak ítélünk szertartási használatra.

Összehasonlításként kínálkozik a Vizsolyi Bibliából ugyanazon zsoltárok fordítása.⁷ Károlyi Radicsics Gáspár és társainak módszerére is rávilágítunk ezzel a párhuzammal. Más szempontokat követett a kassavölgyi esperestség (egyház-megye, tractus) lelkészi köre, mint Bencédi Székely István. Egyben mégis képviseli a folytonosságot — valamelyest eltérő nyelvhasználattal, bár egy nyelv történetében fél évszázad csak *örjárásnyi idő éjjel*.⁸ Széljegyzeteiben a kommentárok értelmezését is közvetíti ott, ahol a fordítás nem alapulhat a szöveg teljes és kétségtelen megértésén. Summái más vonalat követnek, nem Székely Istvánét.

A Vizsolyi Biblia idézett részletei azt is szemléltetik, hogy a tudós fordítás és a liturgikus használat nem vált el a fordító atyák tudatában és szándékában. A *mediatio* helyét írásjel mutatja, ez csak véletlenül marad el. Sokhelyt kettőspont, mint az óprotestáns graduálokban, utána pedig gyakorta nagy betűvel kezdődik a félvers, ezzel is énekbeszédre alkalmasan formálván a szöveget. Szintén a liturgikus használat irányába mutat, hogy a Vizsolyi Biblia Psalteriuma mindenütt elhagyja a héber szövegben valamilyen megállást (liturgikus mozzanatot, zenei betétet, stb.) jelentő, de elveszett értelmű *sela*⁹ szót (amelyet *diapsalma* szakkifejezéssel érzékeltet a Vulgata), míg Bencédi Székely István ezt mindenütt megtartja.

⁴ Zsolt 90,12b; ez a Revideált Károlyi Biblia fordulata, korábban: *hogy járassunk bölts szívvvel* (Vizsolyi Biblia 1590, Hanaui Biblia 1608, Váradai Biblia 1660, Tótfalusi 1685); *hogy bírjunk bölts szívvvel* (Komáromi Csipkés György 1685/1717).

⁵ Christine Mohrmann: „Szakrális nyelv és köznyelv”, *Magyar Egyházzene* III (1995/1996) 261–269. Mezei László: „A magyar szakrális nyelv problémájához”, *Magyar Egyházzene* III (1995/1996) 271–276. Dobszay László: „«Audiebat unusquisque lingua sua ...» A liturgikus szövegek fordításáról”, *Magyar Egyházzene* III (1995/1996) 287–309.

⁶ Régi magyarországi könyvek lengyel könyvtárakban. MKsz LXXX (1964) 158–160. Korábban már foglalkozott ezzel a példánnyal Csomasz Tóth Kálmán, de közlésre átengedte Holl Bélának. Csomasz Tóth tervezett közleménye, amelynek „közel jövőben” megjelenését Holl is megemlíti, később sem jelent meg, és elkezdett kutatásának folytatásáról sem tudunk. Vö. Csomasz Tóth Kálmán: *Adalékok a magyar graduálok időrendjéhez. A magyar graduálok zsoltárainak és passióinak kapcsolatai*. [Kutató jelentés, kézirat, kiadatlan]. Bp. 1960. MTAK Kézirattár, 162/I. oszt., 166/I. oszt.

⁷ RMNy 652; hasonmás kiadása Helikon, Bp. 1982.

⁸ Ez a fordulat is 1908, azaz a revideált Károlyi fordításból való. Eredetileg (a főntebb megemlített kiadásokban) az *éjtszakának negyed része* volt.

⁹ Vö. Fekete Csaba: „A seláh a Vizsolyi Bibliában”, *Református Egyház* 54 (2002) 78–79.

Az alábbi szövegközlés megőrzi a sajátos szóalakokat, de nem ragaszkodik az eredeti helyesíráshoz, és a sajtóhibákat sem reprodukálja — aki ezeket akarja tanulmányozni, az megtalálja a hasonmás kiadásokban és a korábbi szakirodalmat is átvizsgálhatja. Itt elég néhány helyet némi magyarázattal illetünk.

Bencédi Székely István egyrészt olyan hagyományhoz ragaszkodott, amelyet mi már nem ismerhetünk. A zsoltárok tartalmi megjelölését (argumentumát, summáját) —betűtípussal is elkülönítve— odaillesztette a zsoltárok élére. Ez a bibliafordításokban szokásos, nem a szerkönyvekben. Az ő Zsoltárkönyve is magyarázatos, de liturgikus célú fordítás. Valamilyen (feltehetően ferences) magyar nyelvű forrásra is támaszkodott, amelyet az Apor-kódex egyik értő használója (pl. valamelyik apácakolostor gondozására felhatalmazott tudós szerzetes) szintén ismert, és a kódex zsoltárfordításainak szabadon maradt lapalji részeire másolt be a XVI. század elején.¹⁰ Másrészt Bencédi Székely István az egyik első ismert képviselője az *ad fontes* elv alkalmazóinak, mert a számozástól kezdve az értelmezésen át a versek beosztásáig a héber szöveget vette alapul, latin kommentárokból. Támogatták a héber szöveg úgynevezett *accentusai*, amelyek elsősorban a mondattani tagolás, a szép és helyes kiejtés biztosítására voltak hivatottak, és a méltó szertartásbeli megszólaltatásra tekintettek. Ez eltér az írásjelek mai funkciójától. Főként azért, mert a mondat hangsúlyozásának jelei dallamformulákat is jelöltek (*maqam*), hisz a szent szöveg nem mondható közönséges beszéd módjára.¹¹ Ez azt jelenti, hogy a vers végét jelző héber *accentus* (*sof pasuq*), és a vers közepét mutató *accentus* (*atnach*) sok századdal korábbi, mint a versek számozása. A szöveg beosztásáról tájékoztató jelrendszer a *cantillatio* alapja. A zsoltártónusok rendszerében is ez áll előttünk (bizánci közvetítéssel jutott el nyugatra), a *mediatio* és *terminatio* innen ered. Mindez megmutatkozik az alábbi szemelvények tagolásán is; amelyet a Vulgata helyenként (ismeretlen okból) csak lazán követett.

A magyar nyelvű értelmezés és a magyarítás természetesen kora gyermeke, XVI. századi, helyenként kevert nyelvi alakokat használ, és több ponton kialakulatlan a helyesírása. Némelyik fordulat magyarázatot igényel, némelyikre viszont rácsodálkozhatunk, és általában a régi századok dörgő szépsége simogat és kábít, felizgat és megnyitja a lélek tárházának elfeledett kapuit.

Számos érdekesség kapcsolódik még a fordításhoz és nyelvéhez.

¹⁰ A kézírásról nehéz volna azt állítanunk, hogy a XVI. század második feléből való, pedig így kellene lennie, ha esetleg Székely István zsoltárkönyvéből másolták volna az Apor-kódex lapalji részeire ezeket a sorokat.

¹¹ A Tóra és haftára kantilláció dallamformulái láthatók a Herz féle héber-magyar kétnyelvű Biblia V. kötetében. Bp. 1939, 2. hasonmás kiadása Bp. 1984, 3. hasonmás kiadás Bp. 1996. Raj Tamás cikkében is ezek láthatók *Magyar Egyházzene* VI (1998/1999) 158–162. A héber zene és a gregorián kapcsolataira vö. Eric Werner: *The Sacred Bridge*. London—New York, 1959. E munkát sokszor idézi Rajeczky Benjamin: *Mi a gregorián?* Bp. 1981. — Lásd továbbá Dobszay László: „«Szent híd» (A zsidó liturgikus ének és a gregoriánnum kapcsolatai)”, *Magyar Egyházzene* III (1995/1996) 141–146! Alexander Knapp: „Az askenázi imamodusok fejlődése és gyakorlata”, *Magyar Egyházzene* III (1995/1996) 405–424.

Elsősorban az, hogy Károlyi Gáspár bibliafordító köre a Vizsolyi Biblia zsol-tárainak formába öntése folyamán ismerte és helyenként vélhetően felhasználta, helyenként meg felülbírált Székely István fordítását. Itt ennek a részletezett feltárása lehetetlen, meg kell elégednünk néhány vonás említésével.

Székely István bátrabban alkalmazta a magyaros szórendet. Másrészt rövidebb, kevesebb szóval fordít, és csak helyenként bukkanunk olyan részletekre, ahol a héber szöveg tartalmát némi bővítéssel érzékelteti. Aránylag kevés az olyan félvers is, amely magyarázat nélkül nem volna kellően értelmes. Ahol azonban ez szükséges, jegyzetek tájékoztatják a mai olvasót és használót.

A *mediatio* helyét a protestáns graduálokban is, Székely Istvánnál is kettőspont (:) jelöli, csillag (*) nélkül. Nagy általánosságban ez a már említett héber atnach megfelelője. A flexa helyét kereszt (†) jelzi, pótoltam. Ez nem mesterkelt, mert a szöveg beosztása ezekben a zsoltároknak csaknem mindenütt meg-egyezik a Vulgatával, hisz a latin szöveg sem öncélúan vezette be a jelölést.

Előbb Székely István, utána a Vizsolyi Biblia zsoltárszövege következik.

Psalmos negyedik.

Győzedelmesnek¹² zengésökbe, Dávid íneke.

Sommája: Vigasztalja ebben magát, hogy az Úristen volna ű néki segítsége, és inti az ellenségöt, hogy gonoszt ne akarjanak űnéki.

Én igazságomnak Istene, hallgass meg engem, mikor te hozzád kiáltok :
az én nyomorúságomban ki szélesítést¹³ szerzel énnékem,
irgalmaz énnékem, és hallgasd meg az én imádcságomat.

Embereknek fiai míg léssen az én dicséretöm szidalmasságra?
[míg] szerettök hejába valókot, és kerestek hazugságot?

És tudjátok meg, hogy az Úr magának választotta az kegyelmest :
akinek megkegyelmezett,
meghallgat az Úr, mikort ű hozzá kiáltok.

Rettenjete meg, és ne vítkezzetök :
szólljatok az tü szívetekbe, és az tü ágyas házatokba,
és vesztegetek.¹⁴ Sela.

Áldozátok igazságnak áldozatját :
és bízzatok az Úrban.

Sokan mondják[†],
ki mutatá meg nekünk az jót? [:]

Uram, emeld fel mi reánk az te színednek világát.

Örömet adál az én szívembe az üdőtől fogva :
miólta az ű gabonájok, és az ű borok megsokasodának.

Bíkesíggel én le fekszöm, és el aluszom :
mert csak te vagy Uram, ki ültetsz engemet nagy bátorságba.

¹² A kántort mondja győzedelmesnek, mert győzi az éneklést, van kompetenciája.

¹³ teret/tágasságot, azaz szabadságot

¹⁴ vesztegetetek, csöndesedjete el

IV. Ps. 4. Cum invocarem exaudivit me Deus iustitiae meae

Könyörög az Dávid Istennek, hogy őtet az ő igaz igyében Absolonnak avagy Saulnak pártolása ellen meg óltalmazza, holott feddiis az Izráelnek pártos urait, és inti, hogy meg térjenek.

Másodszor vigasztalja magát az Istennek jelen létével és az következő szabadulással.

Mikor kiáltok, hallgass meg engemet én igazságomnak Istene,
 az nyomorúságban vidámíts meg engemet,
 könyörülj én rajtam és hallgasd meg az én könyörgésemet.
 Embereknek fiai, meddíg leszen az én dicsőségem gyalázatban?
 (meddíg) szeretitek az hívságot és kerestek az hazugságot?
 De légyen tudtotokra hogy magának választott az Úr engemet, kinek
 [kedves vagyok :

Az Úr meg hallgat engemet mikor könyörgök ő néki.
 Haragodgyatok és ne vétközzetek,
 szóljatok szívetekben, az ti ágyas házatokban legyetek csendességben.
 Áldozzatok igazságnak áldozatját,
 és bízzatok az Úrban.

Sokan mondgyák :

Kicsoda mívelheti azt hogy valaha jót lássunk?
 De te Uram mutasd meg mi nekünk az te orcádnak világát.
 (És így) nagyobb örömet adsz az én szívemben,
 hogy nem mint amikor az ő borok és búzájok meg sokasodnak.
 Békességben el nyugoszom és el aluszom,
 mert te Uram egyedül adsz énnékem bátoroságos lakást.

Psalmos tizenegyedik.
 Győzedelmesnek, Dávidé.

Sommája: Az hittetlenök ellen panaszkodik, és Isten ótalmába bízik.

Az Úrban bíztam, miért mondjátok az én lelkennek :
 reppülj el az tú hegyetökből mint az veréb.
 Mert ímé az hittetlenök fel vettük az ú iveket[+],
 és szerzik az idegbe az ú nyilokat :
 hogy meg lőjék az homályban az igaz szívüket.
 Mert ímé az fundamentomok el rontatnak :
 és az igaz mit tött?
 Az Úr az ú szent palotájában vagyon[+],
 és az Úrnak széki az mennybe vagyon :
 az ú szemei pedig néznek,
 és az ú szemöldöki próbálják az embereknek fiaiit.
 Az Úr próbálja az igazat :
 az hittelent pedig és az hamisság szeretőt gyűlöli az ú lelke.

Bocsát az hittetlenökre törököt, tüzet, és kénkövet¹⁵ :
 és vészeknek szele léssen az ű pohárokknak része.
 Mert az igaz Úr szereti az igazságokat :
 igazat látnak az ű orcái.

XI. Ps. 10. In Domino confido

Ez dicséretben az Dávid Saul háborgatása és üldözése ellen Istenben való bizodal-
 mátt jelenti meg, melyben vádolja az ellenségnek egyetlenségét, és könyörgésében
 biztatja magát Istennek gondja viselésével és szabadításával.
 Ez dicsérettel élhetünk az híveknek és az Anyaszentegyháznak minden időbeli há-
 borgatói és üldözői ellen.

Az Úrban bízom, hogy–hogy mondgyátok tahát az én lelkemnek,
 fuss az ti hegyetekre, mint az madár?
 Mert ímé az hittelenek az ő ijokat meg vonták[+],
 nyilokat az idegbe vetették,
 hogy lövöldözzék titkon az igaz szívű embereket.
 Miért hogy még az fundamentomok–is el rontattatnak,
 az igaz mit cselekedhetik?
 Az Úr az ő szent templomában [+],
 az Úr széki az Égekbe,
 az ő szemei néznek, és az ő szemei meg próbálják az embereknek fiokat.
 Az Úr az igazat szereti,
 az hitetlent pedig és az gonoszságnak szeretőjét gyűlöli az ő lelke.
 Bocsát az Isten az hittelenekre eleven szenet, tüzet és kénkövet,
 és meg égető szelet, mely az ű pohárokknak része.
 Mert mivel hogy az Úr igaz, igazságot szeret,
 az igaz embert látják sz ő szemei.

Psalmos kilencvenkettődik. Innepnapért való ínek, és dicsíret.

Sommája: Mít kell mielni innep napon, meg tanút, az az hogy az napon hálát kell adni
 az Istennek minden mi hozzánk való jó vóltáról.

Jó az Úrnak hálát adni :
 és ínekelni ó felsíges Isten az te nevednek.
 Reggel hirdetni az te irgalmaságodot :
 és az te igazságodot éjjel.
 Kintornába és nablomba :
 és minden zengő szerszámba, hegedűvel öszve.
 Mert megvígasztalál íngemet uram az te cselekedetedbe :
 és az te kezednek alkotványát dicsírom és örüllök.

¹⁵ kénkövet

Melly igen nagyságosok uram az te cselekedetid :
 igen mélysígesek az te gondolatid.
 Az esztelen férfiú ezt meg nem érti :
 sem az bolond ezt eszébe nem vészi.
 Mikoron virágozándnak az hitetlenök mint az fű [†],
 és csemetéznek minden gonoszul cselekedők :
 végre osztán el vésznek örökkön örökké.
 Te pedig felsíges vagy :
 Uram, mind örökké.
 Mert ímé Uram az te ellensígid [†],
 ímé az te ellensígid el vésznek :
 és el rontatnak mindenek kik gonoszúl cselekednek.
 És fel emeltetik az én szarvam mint az unikornissé :
 mert én meg kenettem zöld kenettel.
 Meg tekinté az én szemem az én ellensígit :
 és hallnak az én fileim az gonosz felől,
 kik én ellenem támadtak.
 Az igaz mint az pálmafa virágzik :
 és mint az cédress az Libánon, ki terjeszti magát.
 Plántáltattak az Úrnak házába :
 és az mi istenünknek tornáciba virágoznak.
 Még vénsígek korán–is gyümölcsöznek :
 kővérek lesznek, és virágossok.
 Aznak hirdetésére hogy igaz az Úr :
 én erősségem, kibe hamisság nincsen.

XCII. Ps. 91. Bonum est confiteri Domino

Az Anyaszent-Egyház magát az Isten dicséretire kényszerítvén, az ő dolgait csudálja: Az gonoszoknak hirtelenséggel való veszedelmeket, az hiveknek szabadulásokat Istennek tulajdonítja.

Utólszor az Istennek hív szolgájának örök bódogságokról szól, mellyel meg áldatnak, hogy az Istent dicsérik, &c.

Jó dolog az Urat tisztelni,
 és az te nevednek éneket mondani, felsíges Isten.
 Hirdetni mindennapon az te kegyelmességedet,
 és az te igaz mondásodat minden éjjel.
 Tíz húrú hegedővel,
 lántval énekekkel, hegedővel.
 Mert meg vidámítottál engemet Uram az te cselekedetiddel,
 az te kezeidnek cselekedetiben örvendezek.
 Mely nagyok Uram az te cselekedetid?
 igen mélsígesek az te gondolatid.
 Az balgatag ember nem vészi azt eszébe :

és az bolond nem érti ezt.
 Hogy mikor virágoznak az gonoszok mint az fűvek
 és virágoznak mind az hamisság cselekedők,
 el vésznek mind örökké.
 De te vagy felséges Isten
 mind örökké, Uram.
 Mert ímé az te ellenségid Uram,
 az te ellenségid, mondom, el vésznek,
 és el szélednek mind az hamisság cselekedők.
 És fel emeled az én szarvamat mint az Unicornisnak.
 mivel hogy meg kenettetem zép zöldellő olajjal.
 És meg látja az én szemem
 az én ellenem támadott ellenségimen az te ítéletidet.
 és az gonoszok felől meg hallja az én fülem az melyeket akar.
 Az igaz virágozik mint az pálma fa :
 és meg szaporodik mint az Libánusnak Cédrusa.
 Az Úr házának palánti :
 az mi Istenünknek tornáciban virágoznak.
 Vénségekben-is gyümölcsöznek,
 kövérek és zöldellők lesznek.
 Hogy hirdessék az Urat az én kő sziklát az igaznak lenni,
 és hogy ninsen semmi hamisság ő benne.

Psalmos száztizenegyedik.

mnája: Az húsvéti báránnak meg evése korán így adtak az zsidók hálát Istennek. Haleluja.

Hálát adok az Úrnak teljes szűből :
 az igazaknak tanácsokba, és gyülekezőtökbe.
 Nagy az Úrnak cselekedete és kerestettek :
 minden ű kívánatosságok szerint.
 Az dicséret, és az nagyság az ű mivelködete :
 és az ű igazsága örökké meg marad.
 Emlékezetét szerzette az ű csudáinak :
 kegyelmes és irgalmas az Isten.
 Éteket ad azoknak, kik űtöt félik :
 és meg emléközik örökké az ű frigyíról.
 Az ű cselekedetinek hatalmát hirdeti az ű népének :
 hogy adná azoknak az pogányoknak öröksígit.
 Az ű kezeinek cselekedete igazság, és ítélet :
 és minden ű parancsolati hívek.
 Meg erősítették örökkén örökké :
 löttének igazságba és igrinességbe.
 Megváltást bocsáta az ű népének [†],
 és poroncsolá örökké az ű frigyit :

szent és rettenetes az ű neve.
 Bölcsesígnék kezdete az Űr félelme :
 mindenek jó értelem kik azt be teljesíték,
 és az ű dicsérete örökké megmarad.

CXI. Ps. 110. Confitebor tibi Domine... in consilio

Az Próféta az ő példájával akarván indítani az hiveket az Isten dicséretire, az Istennek az izraelitákkal való cselekedetinek sokságát, és az szent szövetséget hozza elő :
 Annak utánna int mindeneket az Isteni tiszteletre és dicséretre.

Hirdetem az Urat teljes szívemből,
 az igazaknak tanácsokban és gyülekezetekben.
 Nagyok az Űrnak cselekedeti :
 nyilván valók mind azoknak kik azokban gyönyörködnek.
 Dicsőséges és tisztességes az ő cselekedeti :
 Az ő igazsága meg marad mind örökké.
 Emlékezetet szerzett az ő csudálatos dólgainak
 az kegyelemes és irgalmas Űr.
 Eledelt ád az ötet félőknek :
 meg emlékezik mind örökké az ő szövetségéről.
 Az ő cselekedetinek erejét hirdette az ő népének,
 hogy nékiek adná az pogányoknak örökségeket.
 Az ő kezeinek cselekedeti igaz mondás és ítélet :
 erősek minden ő végezési.
 Meg erősítettetek mind örökké :
 mellyek löttek hívsággal és igazsággal.
 Válságot küldött az ő népének [+]:
 parancsolta az ő szövetségét (hogy meg tartsák) mind örökké :
 szent és röttenetes az ő Neve.
 Az bölcsesígnék feje az Isteni félelem [+]:
 Jó értelmek vagyon mind azoknak kik az cselekszik :
 annak dicséreti meg marad mind örökké.

Psalmos száztizenkettődik.

Sommája: Az jó keresztényennek mit kely cselekedni, és azt mint áldja meg az Isten, megmondja.
 Haleluja.

Bódog férfiú ki féli az Urat :
 az ű parancsolatjába igen gyenyerkedik.
 Hatalmas lészen az ű magzata ez földön :
 az igazaknak nemzetsígnék meg áldatik.
 Kazdagság és bősígnék az ű házában :
 és az igazság örökké megmarad.
 Támada az setétsígnékben világosság az igazaknak :

kegyelmes és irgalmas az Isten.
 Az jó férfiú irgalmas és kölcsön ad :
 és megmértékli az ű beszédét itflettel.
 Mert örökké meg nem indultatik¹⁶ :
 és örök emléközetre lészen az igaz.
 Az gonosz hallástúl meg nem íjed :
 mert erős az ű szíve, kivel Istenben bízük.
 Meg erőssültetött az ű szíve, és nem fél :
 mert meg látta az ű ellenségibe az bosszúállást.
 Osztogat és ad az szegényöknek :
 az ű igazsága örökké meg marad,
 és az ű szarva fel magasztaltatik dicsíretben.
 Az hitetlen látja, és haragszik[+],
 az ű fogaival csikorgat, és meg senyved :
 az hitetlenöknek az ű kívánságok el vész.

CXII. Ps. 111. Beatus vir qui timet Dominum

Az híveknek bódogságokat írja meg Dávid, az kik tudni illik félik és tisztelik az Istent, hogy meg tanítana minket arra: hogy az igaz Isteni tiszteletnek jutalma legyen.

Bódog az férfiú ki féli az Urat :
 és az ő parancsolatjában igen gyönyörködik.
 Hatalmas lészen annak magva ez földön :
 Az híveknek nemzetségek meg áldatik.
 Gazdagság és bővség lészen annak házában :
 és az ő igazsága meg marad mind örökké.
 Fénlik az setétségben–is az igazak világossága :
 az kegyelmes irgalmas, és igaz Isten által.
 Az jó férfiú könyörül (máson), és kölcsönt ad :
 az ő dólgaít igazán viseli.
 Annak okáért soha meg nem indul¹⁷ :
 örök emlékezetben lészen az igaz.
 Az gonosz hír hallástól nem fél :
 erős az ő szíve mivel hogy Istenben bízük.
 Bátor az ő szíve azért nem rötteg :
 míg meg nem látja az ő ellenséginek veszedelmeket.
 Osztogat, adakozik az szegényeknek :
 Az ő igazsága meg marad mind örökké,
 az ő feje fel emeltetik dicsőséggel.
 Az gonosz ember ezt látván haragszik [+]:
 fogait csikorgatja és kegyetlenkedik :
 Az gonoszoknak kívánságok semmivé lészen.

¹⁶ Magyar kódexeink fordításaiban már vannak ilyen igealakok.

¹⁷ azaz állhatatos, rendületlen marad (vö. földindulás), megrendítő dolog nem éri